

דוד בן אשר

ספרים רבותי ספרים...

על ספרים חדשים בהקשר של ריקודי עם

1. הרקדה ישראלית בהשראה יהודית

ספרים רבים ומאמרים אין ספור נכתבו על ריקודי העם הישראליים, אולם ספר כזה לא נכתב עד היום, חריג בעוצמתו, תוכנו וייחודו במסכת הרחבה של תחום המחול הזה.

ריקודי עם ישראלים שונים ומיוחדים בהשוואה לריקודי עמים של ארצות העולם, הוויכוחים והדעות הרבות בין המומחים מציגות את ריקודי העם הישראליים באור שונה ואחר, בין הפוסלים את הגדרתם בכלל כריקודי עם ופולקלור לבין המסמנים אותם כטרנד המאפיין את הוויית הארץ שלנו והופך אותם למשהו ייחודי-לאומי-עממי בעל זהות מיוחדת של עם ישראל המתחדש.

האקלקטיקה והמגוון העצום של צעדי הריקוד, מגוון המוסיקה, השירים, (לרבות שימוש במוסיקה בינלאומית), התנועות, כאילו אין בהם את הייחוד הלאומי, אולם אולי דווקא ה"חוסר אחידות" הזה יוצר את המיוחדות והאחידות שכבר אפשר לקרוא לה ריקוד עם ואולי גם פולקלור ייחודי ישראלי.

ועל מנת לפתוח את הסוגייה הזאת להיבטים נוספים, להוסיף להגדרה של ריקודי העם שלנו את התואר "ריקוד עם", הופיע הספר החדש הזה, "הרקדה ישראלית בהשראה יהודית", נדבך נוסף להפיכת הריקודים שלנו למשהו אופייני של העם היושב בציון.

ד"ר שמואל סעדיה כותב הספר, עו"ד במקצועו ובעצמו רוקד שנים רבות, מומחה לזכויות אדם וברקורד שלו 8 ספרים ופעילות ציבורית ענפה לרבות חברות במועצת העיר הרצליה.

זהו, כאמור, ספר מיוחד במינו העוסק בקשר בין ריקודי העם הישראליים והמסורת היהודית בהיבטים רבים. בנוסף לתכנים המקצועיים מובאת בספר גם מערכת ההיכריות האישיות של הסופר, מסכת קשרים מעוררת השתאות במגוון דמויות ציבוריות של מדינת ישראל.

ספר מיוחד
במינו העוסק
בקשר בין ריקודי
העם הישראליים
והמסורת היהודית
בהיבטים רבים.

השותפים לספר משמאל משה תלם, אביגדור קהלני, שמואל סעדיה, מושיקו הלוי, אבי פרץ

עוד שמואל סעדיה רוקד עם מושיקו וירון כרמל בערב השקת ספרו

חברו לעריכה והייעוץ המקצועי מספר כוריאוגרפים ומרקידים בישראל, ביניהם **מושיקו הלוי, שלמה ממון, משה תלם, אבי פרץ, ליאור כהן** ועוד רבים וטובים בסקירות יצירתיות ואישיות.

שמואל סעדיה על הספר:

הספר שלי מבקש לבחון ולהציג לקורא את הקשר והזיקה בין ריקודי העם הישראליים לבין מקורות המורשת היהודית ובכלל זה התורה, הנביאים, הכתובים, הפיוטים, התפילות, המזמורים.

בספר ניתן למצוא סקירה מקיפה של השירים הנרקדים שחוברו להם ריקודי עם ואשר מקורם מבוסס על המורשת היהודית, כמו שיר השירים ותהילים, שהעניקו שפע כמעין המתגבר. כל זאת תוך מחקר לשאלה האם הושפעו מחברי הריקודים בבחירת השירים הנרקדים מהמקורות, והאם יש זיקה בין התכנים היהודיים לתנועות הריקודיות. מהי ההשפעה התרבותית מבית אבא על חיבור הריקודים.

הספר בוחן כיצד יהודים חילוניים במובהק כמו **יואב אשריאל** או **משה תלם**, הושפעו מהמקורות למרות היותם חילונים בתפיסת עולמם.

בספר סקירה נרחבת של "דור הנפילים" המייסדים של תנועת ריקודי העם וזיקתם למורשת היהודית המופלאה.

ספר עב כרס, 705 עמודים, גדוש דוגמאות וסיפורי חיים. **שמואל סעדיה** לוקח ריקוד שחובר לשיר מסוים, ומקשר את מילות השיר לקטע מן המקורות. בכך קושר את הריקוד לציוטטים מהמקור אליו הוא מתחבר. ואם את הריקוד אינו קושר, אזי את השיר של הריקוד הוא קושר למקורות היהודיים.

בריקודי במה של להקות הריקוד בארץ, יוצרים הכוריאוגרפים מופעי פולקלור כמו ריקודי קציר, עבודת אדמה, חתונות יהודיות, ריקודים חסידיים, בניית הארץ, דבקות ערביות, הווי ישראלי מיוחד וכו'. בריקודים אלה מנסים הכוריאוגרפים לשלב תנועות ומעמדים התואמים את אופי השיר וגם את מילות השירים והרקעים האוטנטיים.

לעומת זאת בריקודי העם לציבור מחובר ריקוד לפי שיר כלשהו, אך למעשה ברוב המקרים אין קשר בין התנועות והצעדים למילות השיר. מן הטעם הזה גם בספר זה לא ניסה הסופר למצוא קשר בין הצעדים בריקוד למורשת ולמקורות היהודיים. ההקשר שמצא הסופר הוא רק בין מילות השירים אל המקורות היהודיים. החיבור בין השיר לריקוד הנו מקרי ורק ההקשר בין השיר למקורות הוא הקשר החזק והמעניין. הבחירה של הריקודים/שירים בספר זה תואמת את הרעיון של ההקשרים בין השירים למקורות וכן ההקשרים שבין השירים לריקוד שחובר להם (אבל כאמור אין קשר בין הריקוד למקורות).

"הספר שלי מבקש לבחון ולהציג לקורא את הקשר והזיקה בין ריקודי העם הישראליים לבין מקורות המורשת היהודית ובכלל זה התורה, הנביאים, הכתובים, הפיוטים, התפילות, המזמורים."

בהיבט של הניתוח וההסברים של השירים וקשריהם עם המקורות היהודיים – הספר הוא נכס תרבותי חשוב. ויפה עשה הסופר שהוסיף להסברים הללו גם את המימד הריקודי, מה שמוסיף נופך מיוחד לתוכן הספר כולו.

דוגמאות:

השיר: "עת דודים כלה". מחבר הריקוד: **מושיקו הלוי**. מילים: **רבי חיים סהל**. לחן: עממי. קטע מהשיר: עת דודים כלה/ בואי אל גני/ פורחת הגפן/ הנצו הרימונים/. חלף הגשם/ הסתיו עבר/ קומי רעייתי/ החשק גבר/ ...

אחרי השיר מובא הסבר: מילותיו של השיר – פיוט כשיר אהבה לכלה "מתכתבות" עם שיר השירים ואווירת האביב והתחדשות המעוגנת בשיר, כך "פרחה הגפן, הנצו הרימונים", קומי רעייתי", מקורן בשיר השירים של שלמה המלך.

השיר: "מי האיש". הריקוד: **אליהו גמליאל**. לחן: **ברוך חייט**. השיר: מי האיש החפץ חיים/ אוהב ימים/ אוהב ימים לראות טוב/. נצור לשונך מרע/ ושפתך מדבר מרמה/ סור מרע ועשה טוב/ בקש שלום ורדפהו.

הסבר: מילות השיר לקוחות מספר תהילים פרק ל"ד פסוקים י"ג-ט"ו, מיוחס לדוד המלך. טבעי הוא שימצא דרכו אל רחבת הריקודים. כך אומרים חז"ל בתלמוד הבבלי מסכת פסחים דף קי"ז עמוד א'. תנו רבנן: כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהילים. רבי אלעזר אומר: כנגד עצמו אמרן, רבי יהושע אומר: כנגד ציבור אמרן... לדוד מזמור – מלמד ששרתה עליו שכונה ואחר כך אמר שירה. השיר מתאר דמותו של אדם הרוצה להימנע מעשיית רע, לעשות טוב ולחתור לשלום.

וכך סעדיה מביא בספר למעלה ממאה ריקודים ושירים עם הסברים ומובאות ממקורות התנ"ך, התלמוד, ושאר מקורותינו. למעלה מ-80 מחברי ריקודים מקבלים בספר קרדיט על ריקודים שחיברו, עם ההסברים הצמודים אליהם. **מושיקו יצחק הלוי, משה תלם, שלמה ממון, אליהו גמליאל, רבקה שטורמן, שרה לוי תנאי, יונתן כרמון, שלום כרמון, אבי פרץ, שלום עמר, מככבים עם הרבה מריקודיהם.**

עוד רבים מסוקרים בספר – בהם **גדי ביטון, גילה פז, רעיה ספיבק, משה אסקיו, צבי פרידהבר, צבי הילמן, טוביה טישלר, ירון בן שמחון, ויקטור גבאי, גיורא קדמן, יענקל'ה דקל, אבי לוי, ישראל שיקר, חיים שריון, רפי זיו, מישאל ברזילי, אבנר נעים, יהודה עמנואל, אלי רונן, מרקו בן שמעון, סעדיה עמישי, שמוליק גוב ארי, זאב חבצלת, תמר אליגור, לוי ברגיל, מאיר שם טוב, ספי אביב, שושנה קופלביץ', ורדית חדד, נורית גרינפלד, פנינה קליין, ירון אלפסי, עופר אלפסי, אלי סגל, ציון אוחיון, יום טוב אוחיון, מירי אקוני, אייל עוזרי, שמעון עשור, בארי אבידן, קובי מיכאלי, בתיה קרונברג, שמעון שוכר, אלעד שטמר, ירון כרמל, תמיר שרצר, יענקל'ה זיו, נפתלי קדוש, איציק בן דהן, מיכאל ברזלי, דב אורבך – רשימה חלקית.**

כל מרקיד זוכה לסקירת קורות חיים תמונה צבעונית ודוגמת ריקוד אחד או יותר, מהרפרטואר שחיבר.

השקה חגיגית ברוב עם נערכה באולם בקיבוץ העוגן, בהשתתפותם של מושיקו ותלם בניצוחם של **ירון כרמל ואלעד שטמר**.

הוקרנו ברכות מיוחדות לאירוע של נשיא המדינה **בוז'י הרצוג**, של **ביבי נתניהו** ועוד שועי הארץ. ברכה מיוחדת נשא במקום השר לשעבר **אביגדור קהלני**, שגם את שיריו רוקדים במקומותינו.

דמויות בחייו של שמואל (שמוליק) סעדיה

במארג ההיכרויות של שמוליק, כאיש ציבור, לא נפקד שמם של בכירי ארצנו מכל מגוון התפקידים והסוגים. ראשי ממשלה, שרים, ראשי ערים, משוררים, מלחינים,

במארג ההיכרויות של שמוליק, כאיש ציבור, לא נפקד שמם של בכירי ארצנו מכל מגוון התפקידים והסוגים. ראשי ממשלה, שרים, ראשי ערים, משוררים, מלחינים, אמנים שונים ועוד ועוד. פרק נרחב בספר מביא תמונות משלל קשריו החברתיים והמקצועיים של סעדיה וכן ציטוטים מדבריהם של אנשי המשפט והרוח בישראל.

אמנים שונים ועוד ועוד. פרק נרחב בספר מביא תמונות משלל קשריו החברתיים והמקצועיים של סעדיה וכן ציטוטים מדבריהם של אנשי המשפט והרוח בישראל.

למשל: ראשון המשורר הסופר והיוצר **יורם טהרלב** ז"ל, גיבור ישראל **אביגדור קהלני**, אלוף במיל' ראש המוסד לשעבר **דני יתום**, הרב הראשי לשעבר ישראל **מאיר לאו** (האבא), יו"ר הכנסת **יריב לוין**, צמד הפרברים, **יזהר כהן**, שרת התחבורה **מירי רגב**, שר המשפטים **אמיר אוחנה**, השופט **יוסף חריש**, **סגיב כהן**, **רוחמה רז**, שר המשפטים **פרופ' דוד ליבאי**, הנשיא **יצחק בוז'ריצ'וב**, ראש הממשלה **נפתלי בנט**, ראש הממשלה לשעבר **אהוד ברק**, ראש הממשלה לשעבר **בנימין נתניהו**, שר הבריאות לשעבר **ד"ר אפרים סנה**, להקות ריקוד למיניהן מהארץ והעולם, שר החינוך לשעבר **פרופ' אמנון רובינשטיין**, הנשיא **ראובן רובי ריבלין**, **ד"ר אבשלום קור**, **נדיה כהן** - אלמנתו של איש המוסד **אלי כהן** הי"ד, שר החינוך **יואב גלנט**, נשיאת בית משפט העליון **אסתר חיות**, היועץ המשפטי לממשלה **ד"ר אביחי מנדלבליט**, שרת הפנים **איילת שקד**, מפקד חיל הים האלוף במיל' **צ'יני מירום**, שר הבטחון לשעבר **פואד בן אליעזר** ז"ל, מפכ"ל המשטרה **רוני אלשיך**, **יוסי כהן** ראש המוסד, שר הכלכלה **פרופ' שמעון שטרית**, שר הבטחון לשעבר **עמיר פרץ**, נשיא בית משפט העליון **מאיר שמגר**, ראש עיריית תל אביב **רון חולדאי**, שר האוצר לשעבר **משה כחלון**, חברת הכנסת **אורלי לוי אבקסיס**, המשורר **ארז ביטון**, תא"ל **אפי איתם**, **יעקב אחימאיר**, שר המשפטים **גדעון סער** ח"כ, שר החוץ **יאיר לפיד** ח"כ, הסופר **אלי עמיר**, השר **יאיר צבן**, העיתונאי והכתב הכלכלי **נחמיה שטרסלר**, שר האוצר **ישראל כץ**, מר **מאיר קונינסקי**, ראש עיריית כרמיאל, **ארנון בר דוד**, יו"ר ההסתדרות, ראשי עיריות רעננה, הרצליה והוד השרון - מר **חיים ברוידא**, מר **משה פדלון** ומר **חי אדיב**, שר התפוצות **ד"ר נחמן שי**, **מוטי אשכנזי**, נשיאת בית משפט העליון גב' **דורית בייניש**, שר המשפטים לשעבר **פרופ' יעקב נאמן** ז"ל, נשיאת בית משפט העליון **מרים נאור** ז"ל, היועץ המשפטי לממשלה עו"ד **יהודה ויינשטיין**, נשיא בית משפט העליון **פרופ' אהרון ברק**, נשיא בית משפט העליון **ד"ר אשר גרוניס**, השר לבטחון פנים מר **עומר ברלב** ח"כ, השרה להגנת הסביבה **תמר זנדברג** ח"כ, המפכ"ל **יעקב שבתאי**, טל ברודי, **מיכאל בר זוהר** - וזו רשימה חלקית.

כמו כן מובאות תמונות של ידוענים פחות אבל לא פחותים בחשיבותם, ביניהם ראשי עמותות של תרומות לנזקקים, עמותות מזון לנצרכים, רבנים, קציני משטרה, שופטים, אנשי אקדמיה עוד מרוקדים ויוצרים, שגרירים וכמובן המשפחה הפרטית של שמוליק.

2. שלושה ספרי ריקוד לילדים

ספר הריקודים סיפוריקוד

ד"ר לוי ברגיל, הדוקטור לריקודי ילדים, מציג יצירה מיוחדת במינה בתחום התמחותו - ספרי ריקודי ילדים. כבר 35 שנה שליו עוסק בתחום המיוחד הזה של הרקדת ילדים, והוא מתפרס על פני מרחב תחומי משנה - מעשיית הדוקטורט, דרך הדרכת ילדים, הדרכת מורים ומדריכים, חיבור ריקודים, הנחייה מקצועית, ולאחרונה, כאמור, כתיבת ספרי הרקדה לילדים.

ב-2016 הוציא ברגיל את הספר "אמנות הדרכת ריקודי ילדים" - ריקודי ילדים בקצב הזמן. זהו ספר הדרכה מקיף (192 עמודים) העוסק במגוון הסוגיות של תכנון, אפיוני האוכלוסייה, אקלים חברתי, בעיות בטיחות, ארגון השיעור, חוויה לימודית וחברתית, התמודדות עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים, כתיבת ריקוד ומתודולוגיה של הלימוד, אפיוני הגילים השונים, וכמובן הריקודים עצמם כערך חברתי, נפשי, פיזי.

ועכשיו 3 הספרים החדשים - יצירה הוליסטית שימושית חדשנית במחשבה ובתוכן.

"זהו ספר
במתכונת ספר
ילדים, מאויר
וצבעוני, גם לימודי
וגם חווייתי,
במטרה להנגיש
לילד את הריקוד
דרך כל החושים.
זהו כלי עזר
למדריך ולמורה
ללימוד הריקוד."

מספר ד"ר ברגיל:

"זהו ספר במתכונת ספר ילדים, מאויר וצבעוני, גם לימודי וגם חווייתי, במטרה להנגיש לילד את הריקוד דרך כל החושים. זהו כלי עזר למדריך ולמורה ללימוד הריקוד.

הספר הראשון נקרא "סיפוריקוד" (סיפור ריקוד) - "מסיפור מרתק לריקוד מספק". את הספר הזה כתבתי יחד עם **קרן בקר** והמאייר **בעז קריספין**. לקחתי שיר ילדים מוכר למשל "אדון חרדון" של **לאה נאור ונחום היימן**. נתתי קטע של הסיפור אותו קוראים לילדים, ותוספת הערות של מה למדנו מהסיפור הזה. בהמשך מתוארים צעדי הריקוד על פי כללי כתיבת ריקוד. לצד הכיתוב בעמוד נפרד יש ציור צבעוני של החרדון המשעשע. מצורף לדף הכיתוב, ברקוד של השיר ובו סרטון הדגמת הריקוד מלווה בשיר המקורי המותאם לתנועות הריקוד. המדריך מצלם את הברקוד ומשמיע את השיר המוקרן בטלפון שלו. הדגמת הריקוד על הצעדים שלו נעשים עלי ידי, בסיוע רקדנים. השלמות הזאת של הראייה, השמיעה, התנועה והציור מקנים שמחה, עניין והנאה צרופה.

הספר השני נקרא: "ריקודיקלומשחק" (ריקוד דיקלום משחק). כתבתי אותו עם **ד"ר עידית סולקין וד"ר חנה ניצן**, מומחיות למוזיקה וחינוך. גם כאן סיפור ושיר וריקוד וברקוד לצפייה והאזנה לשיר ולריקוד.

ספר שלישי: ריקוד דיקלום משחק - חגים לאורך השנה. ריקוד לכל חג עם השיר שלו כמו למשל "בראש השנה" של **נעמי שמר**, "בסוכה שלנו" של **לאה נאור ומשה וילנסקי** או "כך הולכים השותלים, לט"ו בשבט וכו'. בכל ספר 10 ריקודים, שכולם חוברו על ידי כאמצעי חווייתי והם מתקבלים בהתלהבות ושיתוף פעולה על ידי ילדי הגנים בהם מופעלת תכנית הלימודים שלי."

לוי ברגיל (60), נשוי לאיילת, מרקידה מקצועית, ואב לשתיים, הוא בוגר וינגייט לחנ"ג, ודוקטור לריקודי ילדים, ככל הנראה יחידי בישראל עם דוקטורט כזה, אולי גם בעולם. ההתמחות היא בהפחתת אלימות בבתי ספר באמצעות תנועה וריקוד ובניית אקלים חברתי חיובי במודל ייחודי.

חיבר עד היום כ-700 ריקודי ילדים אשר נלמדים בארץ ובעולם. הוא בעלים של חברת "רוקדים בגיל" - חברה המפעילה ריקודי ילדים ב-150 גני ילדים מאשקלון עד נתניה ובכמה בתי"ס יסודיים. מעסיק 15 מדריכים מוסמכים שפוקדים את הגנים הללו פעם או פעמיים בשבוע. התוכנית מאושרת על ידי משרד החינוך ומופעלת על ידי הרשויות המקומיות או בגנים פרטיים. ניתן להעריך כמה אלפי ילדים בכל שנות העבודה האלה נחשפו לריקודי העם שלנו והם אולי העתודה שתבטיח את המשכיות התרבותית הזאת בישראל.

הריקודים של ד"ר ברגיל: <https://bit.ly/3ByUPi8>

בקהילות יהודיות בעולם, כבר 30 שנה רוקדים הילדים בערבי שישי את הריקודים שלו. לוי מספר על ביקור-הדרכה שלו בברזיל כשלפתע, בעת הדרכת המבוגרים, נכנסו 150 ילדים לאולם והופיעו בפניו בשני ריקודים שלו, מופעים שלממש.

הוא משמש בווינגייט כמרצה מן המניין בריקודים לגיל הרך ולבתי הספר ושנה א' בריקודי עם בווינגייט. לאחרונה אף מדריך ומחבר ריקודים לגיל השלישי בדור מוגן. הוא מקיים חוג ריקודים למבוגרים בהוד השרון, עיר מגוריו, וגם מקיים מדי שבוע, בשעות הבוקר, ריקודי עם לגיל השלישי בפארק בהוד השרון.

ספר רביעי לריקודי ילדים, בדרך.

לוי ברגיל עם ספריו